

договору позики та його умов може підтверджувати розписка позичальника або інший документ, який посвідчує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей».

Это будет способствовать минимизации ошибок при толковании норм и определении допустимых в процессе доказательств, что является важным как в материальном, так и в процессуальном праве.

Пленюк М.Д.

*кандидат юридичних наук, с.н.с.,
старший науковий співробітник відділу договірного права
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

ПРЕТЕНЗІЙНІ СТРОКИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ У ДОГОВОРІ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ

Перебуваючи у цивільних відносинах суб'єкти набувають для себе певні права та обов'язки, які є змістом конкретного правовідношення. Здійснення суб'єктивних прав, насамперед, залежить від того, настільки ефективним буде їх захист у випадках порушення. ЦК України окрім форм, способів і засобів захисту порушених прав, значну роль приділяє й строкам захисту цивільних прав.

Строки захисту цивільних прав визначаються як надані правомочним особам періоди часу для звернення до правопорушника або до суду з вимогою про захист чи примусове здійснення своїх прав [1, с. 14]. В правовій літературі строками захисту цивільних прав визначають строки позовної давності, строки оперативного захисту порушених прав тощо.

Досліджуючи строки захисту у цивільних правовідносинах В. В. Луць зазначав, що до строків захисту окрім наведених слід також відносити й присікальні строки, гарантійні та претензійні строки, які перебувають у межах охоронних правовідносин при виконанні захисної функції [2, с. 5—7].

Застосування того чи іншого строку захисту цивільного права залежить від обраної сторони договірного зобов'язання форми захисту порушеного права. Зокрема, при юрисдикційній формі захисту застосовуються строки позовної давності, при неюрисдикційній — претензійні строки та строки оперативного захисту.

Відомо, що найбільш поширеним на практиці є судовий захист порушених прав, проте в деяких видах договорів пріоритет надається й позасудовому захисті. Зокрема, у договорі побутового підяду позасудовий захист вбачається у пред'явленні претензій безпосередньо порушнику права.

Строки пред'явлення претензій (претензійні строки) зазвичай встановлюються законодавством, у всіх інших випадках у договорі або звичаями ділового обороту. У договорі побутового підяду претензійні строки визначаються в ч. 3 ст. 872 ЦК України, яка встановлює вимогу про безоплатне усунення недоліків роботи, виконаної за договором побутового підяду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб, протягом десяти років з моменту прийняття роботи, якщо у встановленому законом порядку не передбачені більш тривалі строки (строки служби). Така вимога може бути пред'явлена незалежно від того, коли виявлено ці недоліки, у томі числі й при виявленні їх після закінчення гарантійного строку.

Особливість такого претензійного строку вбачається в тому, що він виступає певною додатковою часовою гарантією реально-го захисту прав замовника, і тим самим забезпечує можливість безпосереднього звернення правомочної особи до порушника та добровільне відновлення порушником прав. Саме тому, претензійний строк в договорі побутового підяду не можна відносити ні до строків матеріальних, ні до процесуальних строків. На нашу думку, претензійний строк являється процедурним строком, який слугує для розгляду та вирішення цивільних справ. Адже суть претензійного порядку вирішення цивільно-правового спору полягає в тому, що особа, право якої порушене, звертається з вимогою (претензією) до зобов'язаної особи про добровільне задоволення вимог управомоченої особи: про визнання права, відновлення становища, яке існувало до порушення права, відшкодування заподіяних збитків, передачу речі, сплати неустойки тощо. Вчинення подібних дій (а в деяких випадках — утримання від їх вчинення) зобов'язаною особою приводить до відновлення порушеного права і задоволення інтересів управомоченої особи без звернення до компетентного юрисдикційного органу. Саме такий спосіб вирішення спору в договірних побутових відносинах є результатом ділового, конструктивного підходу його учасників до існуючого конфлікту.

Відомо, що за частиною 4 ст. 6 ЦК УРСР 1963 р. до пред'явлення позову, що випливав із відносин між організаціями, обов'язковим було пред'явлення претензії. Порядок пред'явлення претензії

передбачався відповідним Положенням про порядок пред'явлення і розгляду претензій підприємствами, організаціями та установами і врегулювання розбіжностей по господарських договорах [3].

На сьогодні категоричність дотримання претензійної процедури пом'якшилась. Зокрема, у рішенні Конституційного Суду України від 09 липня 2002 р. у справі за конституційним зверненням ТОВ «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положень частини 2 статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) наголошується на неприпустимості обмеження законом, іншими нормативно-правовими актами права сторін на звернення до суду без додержання досудового порядку врегулювання спору, а встановлення законом або договором досудового врегулювання спору за волевиявленням суб'єктів правовідносин не є обмеженням юрисдикції судів і права на судовий захист.

Отже, приходимо до висновку, що встановлення претензійного порядку і строків врегулювання спорів між учасниками цивільно-правових відносин на сьогодні залежить, насамперед, від волевиявлення сторін, закріпленого договірними умовами між ними.

Відсутність у законі чи договорі конкретних строків для претензійного врегулювання спору не позбавляє особу, чії права або інтереси порушені, звернутися з вимогою (претензією) до іншої особи —порушника про добровільне погашення боргу, повернення майна тощо. Адже, як вважає І. А. Фаршатов, коли зацікавлена особа пред'явила претензію за власною ініціативою, тобто її пред'явлення не було обов'язковим, відповідь контрагента про відмову в задоволенні вимог або відсутність відповіді мають статус звичайних доказів, що можуть підтвердити обґрунтованість вимог до боржника [4, с. 23].

Таким чином, враховуючи вищенаведене приходимо до висновку, що претензійне врегулювання спорів між учасниками побутових договірних відносин, засноване на добровільності та взаємній повазі до інтересів іншої сторони є найдоцільнішим способом усунення відхилень від нормального розвитку цивільного обороту, який призводить не тільки до зменшення справ, що розглядаються в судах, а й до збереження витрат на судовий розгляд.

Література:

1. Грибанов В. П. Сроки в гражданском праве / В. П. Грибанов. — М., 1967. — 49 с.
2. Луць В. Строки і терміни в новому Цивільному кодексі України / В. В. Луць // Юридична Україна. — 2003. — № 11. — С. 3—8.

3. Постановление Совмина «Об утверждении Положения о порядке предъявления и рассмотрения претензий предприятиями, организациями и учреждениями и урегулирования разногласий по хозяйственным договорам» от 17.10.1973. — № 758 // Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://www.bestpravo.ru/sssrgn-normy/h6p.htm>.

4. Фаршатов И. А. Исковая давность. Законодательство: теория и практика / И. А. Фаршатов. — М.: Городец, 2004. — 80 с.

Акімова А.О.

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОРЯДОК РОЗІРВАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ ТА ВИЗНАННЯ ЙОГО НЕДІЙСНИМ В ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Поняття спадкового договору закріплене у ст. 1302 Цивільного кодексу України. Сутність його полягає у тому, що за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача [1].

Оскільки спадковий договір є не заповітом, а самостійним видом договору, на нього не поширюються правила про обов'язкову частку в спадщині (ст.1241 ЦК), а тому неповнолітні або непрацездатні діти, непрацездатний подружжя або батьки відчужувача можуть лише оспорити положення спадкового договору і, зокрема, наявність у них права на обов'язкову частку, у судовому порядку [2].

Статтею 1308 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) регламентується питання розірвання судом спадкового договору на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень. Розірвання спадкового договору може бути зумовлено різними підставами. Погіршення відносин між сторонами договору виникає і в тому випадку, коли інші особи претендують на об'єкт договору і схилиють відчужувача на розірвання договору з підстави, що цей договір не вигідний для відчужувача. Такі обставини призводять до того, що відчужувачі шукають привід для розірвання договору і укладення нового договору з іншим набувачем на більш вигідних умовах.

Спадковий договір може бути також розірвано на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним умов договору відчужувача.